

Zwiedzanie z przewodnikiem

Stara Ochota - spacer ulicą Filtrową

Zapraszamy na spacer ulicą Filtrową

Historia ulicy ma swój początek w 1893 roku, poszczególne etapy rozwoju nasilają się w latach 1914, 1922 - 1927. Okres międzywojenny to czas największego rozkwitu ulicy. Inwestowały tu spółdzielnie mieszkaniowe np. Spółdzielnia Lubeckiego, które budowały domy dla swoich pracowników, dla instytucji publicznych, wojska, policji.

W roku 1926 pojawił się na ulicy Filtrowej pierwszy tramwaj. W roku 1938 pod numerem 7 stanął budynek użyteczności publicznej, gmach o architekturze rezydencji magnackich – Urząd Województwa Warszawskiego.

Rok 1944 był okresem tragicznym - zabudowa ulicy spłonęła, do roku 1950 domy zostały odbudowane. Okres powojenny przyniósł kolejne zmiany, na terenie wyścigów konnych powstała Politechnika Warszawska, a po stronie południowej powstawały nowoczesne budynki biurowe. Przemierzając ulicę Filtrową możemy wyobrazić sobie jak wyglądała w okresie pionierskim i jaki wpływ na jej atmosferę i klimat miał czas, wydarzenia i mieszkańcy.

Warto spacerować po tej ulicy, by poznać inną twarz Warszawy, różniącą się formą, kolorystyką i przeżyciami lokalnych społeczności, do których należeli: dziennikarze, politycy, urzędnicy, artyści.

Filtrowa 11 – naszą uwagę przykuwa tablica z brązu pamięci założycieli Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniowej Oficerów Wojskowego Instytutu Geograficznego zamordowanych przez NKWD wiosną 1940r. w Katyniu i Charkowie.

Filtrowa 13 - arystokratyczny pałacyk z duńskim herbem wybudowany w 1922 roku. Obecnie, własność Królestwa Danii. Mieszkał tu w latach 30 tych

Stanisław Zawiejski-Zwierzczkowski znany w Ameryce konstruktor turbin wodnych. W Polsce po odzyskaniu niepodległości prowadził na Politechnice Warszawskiej katedrę silników wodnych i pomp.

Filtrowa 17 -Ten segment wybudowano w latach 1929-1930, a mieszkał w nim inż. Zygmunt Słomiński - od 7 lipca 1927 do 2 marca 1934 prezydent miasta stołecznego Warszawy. Do szczególnych osiągnięć jego prezydentury należy zaliczyć: przebudowę i modernizację gazowni miejskiej, chlorowanie wody w miejskich wodociągach, wybudowanie osiedla dla pracowników samorządowych na Żoliborzu, przywrócenie komunikacji autobusowej w stolicy, zainicjowanie akcji „Warszawa czysta”. Ze względu na zmianę ustawy o samorządzie, ustąpił z urzędu i objął funkcję dyrektora tramwajów miejskich. Aresztowany i rozstrzelany przez hitlerowskiego okupanta w miejscowości Stefanowo koło Piaseczna.

Filtrowa 30 - w tej segmentowej zabudowie mieszkali dziennikarze. Halina Sosnowska wybitna postać przedwojennego radia. Według opinii Czesława Miłosza "była sercem motoru całego radia". Ta surowa, mądra i piękna kobieta kierowała w latach 30. działem Wiadomości PR. Po wojnie oskarżono ją o szpiegostwo i skazano na karę śmierci, zmienioną na dożywocie. Po 10 latach wyszła na wolność, a po wielu latach po jej śmierci, wyrok unieważniono. Władysław Zembrzycki - dziennikarz, pisarz, autor humoreski Większa z kropelki (1929), powieści Nasza Pani Radosna (1931) - jego twórczość, charakteryzowała się żywym językiem i ogromną przychylnością do świata i ludzi.

Filtrowa 46 - bliźniak z roku 1922 - 1924 własność Jana Lorentowicza, publicysty, bibliofila, krytyka literackiego i teatralnego, prezesa Pen Clubu w latach 1924-1926, kawalera francuskiej Legii Honorowej i oficera orderu Polonia Restituta. Lorentowicz studiował na Sorbonie. Po powrocie do kraju, objął stanowisko sekretarza redakcji „Kurier Codzienny” a następnie redaktora literackiego „Nowej Gazety”, był pierwszym w niepodległej Polsce dyrektorem Warszawskich Teatrów Miejskich i dyrektorem Teatru Narodowego.

Filtrowa 57 - Monumentalny gmach o neoklasycyzmie architekture

wybudowany w roku 1938. Pierwotnie siedziba Urzędu Województwa Warszawskiego, obecnie siedziba Najwyższej Izby Kontroli powołanej 8 lutego 1919 roku na mocy dekretu wydanego przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego.

Filtrowa 61 - tablica "Pamięci zamieszkałych w tym domu w latach 20. i 30. XX w. Filistrów Korporacji Akademickiej Walecja braci: kpt. Ludwika Wekera „Drogomira” (1907-1943) obrońcy Ojczyzny w 1939 r. żołnierza Związku Jaszczurczego i Narodowych Sił Zbrojnych, Kierownika Biura Studiów II Oddziału ZWZ-AK aresztowanego i zamordowanego przez niemieckich okupantów. Ppor. Władysława Wekera „Franciszka” „ Sylwestra” 1909-2000 żołnierz Narodowych Sił Zbrojnych kierownika Biura Fałszerstw II Oddziału Działu Dowodzenia Sztabu Głównego NSZ dowódcy plutonu „Sylwestra” walczącego w Powstaniu Warszawskim na Woli i Starym Mieście."

Filtrowa 62 - tablica z brązu upamiętniająca siostry Goldmann nauczycielki w okresie okupacji. "W tym domu w latach 1939- 1988 mieszkały siostry Anna, Irena, Halina Goldmann. Nauczycielki w okresie okupacji organizatorki Tajnego Gimnazjum Całe życie poświęciły młodzieży. Wychowankowie"

Filtrowa 68 - adres godny zapamiętania, z tego miejsca przekazano zaszyfrowaną wiadomość o godzinie W. 31 lipca 1944 roku w jednym z mieszkań podpisany został rozkaz o wybuchu Powstania Warszawskiego. Dowódca AK gen. Bor-Komorowski wyznaczył początek walk na godzinę 17. To miejsce pamięci, symbol bohaterskiego zrywu walki o wolność i wspomnień o tych, którzy walczyli. Treść tekstu na tablicy upamiętniającej podpisanie rozkazu rozpoczęcia Powstania warszawskiego - 31 lipca 1944 roku "W tym domu około godz. 19.00 31 lipca 1944 roku płk dypl. Antoni Chruściel „Monter” (1896 – 1960) dowódca Okręgu Warszawskiego Armii Krajowej podpisał w konspiracyjnej kwaterze swego sztabu rozkaz rozpoczęcia Powstania Warszawskiego". Obiekt przy Filtrowej 68 też ma swoją historię, został wybudowany w 1923 roku jako Dom Dochodowy Pocztovej Kasy Oszczędnościowej, według projektu prof. Mariana Lelewicza, twórcy takich gmachów na terenie Warszawy jak: Dyrekcja Okręgowej Kasy Państwowej, Banku Rolnego, Instytutu Geograficznego.

Filtrowa 69 - Tu mieszkała Halina Konopacka, zdobywczyni 25 tytułów mistrzowskich w kilku kategoriach lekkoatletycznych. Na olimpiadzie w Amsterdamie w roku 1926 ustanowiła rekord świata w rzucie dyskiem i zdobyła pierwszy złoty medal olimpijski dla Polski. Była aktywnym działaczem w Towarzystwie Krzewienia Kultury Fizycznej Kobiet i Polskiego Ruchu Olimpijskiego.

Filtrowa 75 - zbudowany w 1924- 1925 , przez nauczycieli szkół gimnazjalnych budynek ,był w czasie okupacji zamieszkały przez Karola Irzykowskiego, który przeniósł się z Kolonii Staszica. Treść tekstu upamiętniającego postać:na tablicy z granitu brzmi "W tym domu mieszkał i tworzył w latach II wojny światowej pisarz Karol Irzykowski 25.I.1873-2.XI.1944 Członek Polskiej Akademii Literatury. Śmiertelnie ranny podczas Powstania Warszawskiego"

Filtrowa 83 pod tym adresem budowała Spółdzielnia Artystów Plastyków, i to miejsce w sposób istotny wyróżniało się z zabudowy ulicy w roku 1929. Przed II wojną światową mieszkał i tworzył tu Stanisław Jackowski - rzeźbiarz, wieloletni prezes Towarzystwa Rzeźba. Jego „tancerka” znajduje się w parku Skaryszewskim, a pomnik Jana Kilińskiego, patrona rzemieślników, stoi przy ulicy Podwale przy wejściu na ul. Piekarską.

Stara Ochota - spacer ulicami Kolonii Staszica

W roku 1921 z północnej części Pola Mokotowskiego wyodrębniono powierzchnię około 43 tys. m i podzielono na 81 działek. Zagospodarowaniem tego terenu zajęła się Spółdzielnia Budowlano-Mieszkaniowa Kolonia im. Staszica (stąd nazwa osiedla). Projekt przewidywał wybudowanie osiedla ogrodu. Najpierw były to domy szeregowy, parterowe z okazałymi trójkątnymi szczytami, z ogrodami między budynkami i „ przedogródkami”. Kolejna zabudowa była w stylu szlacheckich barokowych lub klasycystycznych dworców, wyrażała nostalgię za architekturą dawnych epok. Nabywcy domów reprezentowali różne zawody i należeli do warszawskiej inteligencji, stąd nazwy

ulic: Trybunalska, Referendalna, Profesorska, Prokuratorska.

Pospacerujmy wirtualnie ulicami Kolonii Staszica: Ulica Langiewicza pobudza wyobraźnię ze względu na jej historię. Willowa zabudowa tej ulicy powstała w latach 1920. Dziś tonie w zieleni, tylko na niektórych domach widać ślady upływu lat.

Przy ul. Langiewicza 12 - mieszkał Julian Eberhardt, wybitny specjalista w zakresie komunikacji, polityk, minister. Urodzony w Warszawie w roku 1866, ukończył Wydział Matematyczno- Przyrodniczy oraz Szkołę Inżynierów Komunikacji w 1890r. Od roku 1918 po przejęciu kolei od niemieckiego okupanta zajmował się resortem kolei żelaznych.

ul. Langiewicza 13 - tu mieszkała rodzina Antoniego Dygata, wybitnego architekta, projektanta domów Kolonii Staszica, twórcy gmachów publicznych takich jak: Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych, Polskie Radio w Raszynie, Wojskowy Instytut Geograficzny. Jego syn, wybitny pisarzfelietonista i scenarzysta Stanisław Dygat stworzył tzw. dwór w swoim mieszkaniu na Jolliot-Curie, a potem na Kochowskiego, gdzie spotykał się z elitą artystyczną Warszawy. Do ścisłego grona należeli Tadeusz Konwicki, Gustaw Holoubek i Andrzej Łapicki. W willi bywał zapewne Witold Lutosławski, od 1946 r. mąż Danuty Dygat, siostry Stanisława Dygata. Może sceneria ulicy, atmosfera domu czy piękno przyrody miały wpływ na twórczość tego wspaniałego kompozytora i dyrygenta, mieszkańca starego Żoliborza.

ul. Langiewicza 15 - tu zamieszkał „w małym domku na Ochocie” po rezygnacji z urzędu Stanisław Wojciechowski II prezydent RP w latach 1922-1926. Według wspomnień ministra Skotnickiego „był to typ społecznika purytanina. Wszyscy go czcili i szanowali. Był zacny ale oschły. Wojciechowski wszystkiego sobie odmawiał, byleby oszczędzać skarb państwa., przypominał bowiem, że taki powinien być demokratyczny prezydent”. Mieszkając na Ochocie kontynuował działalność dydaktyczną i społeczną. Tablica pamiątkowa wmurowana na gmachu KSWR głosi: prof. dr Stanisław Wojciechowski 1869-1953. Działacz niepodległościowy, współtwórca PPS, naukowiec, teoretyk, współorganizator spółdzielczości spożywców i towarzystw kooperatystów. Pierwszy minister spraw wewnętrznych niepodległej Polski. Prezydent Polski od grudnia 1922 r. do maja 1926 r. Profesor historii i kooperatyżmu w SGGW i

SGH. Dyrektor Spółdzielczego Instytutu Naukowego"

ul. Langiewicza 21 - dom o powierzchni 600 m oddany do użytku w 1924r , dzięki wyróżniającej się architekturze zwany „małym Belwederem”. Mieszkał tu Henryk Leon Strasburger – dr prawa, ekonomista, znany polityk, specjalista z dziedziny przemysłu i handlu, pełniący funkcję ministra spraw zagranicznych w latach 1922 -1923 gdy prezydentem był Stanisław Wojciechowski. Rodzina Strasburgera przybyła do Warszawy w XVIII w z Saksonii.

ul. Langiewicza 25 - ta willa dzięki swoim mieszkańcom ma bardzo ciekawą i barwną historię. Pamięta postać Ludwika Krzywickiego - wybitnego polskiego uczonego, socjologa, propagatora socjalizmu, który swoją pracą naukową oraz działalnością oświatową, publicystyczną , pedagogiczną i polityczną nadał wielu dziedzinom, nauki polskiej wysoką rangę. poczynając od statystyki i ekonomii, poprzez archeologię, etnologię i socjologię. W tej dziedzinie osiągnięcia jego były największe i zapewniły mu stałe miejsce w historii tej nauki. Imieniem Ludwika Krzywickiego nazwano ul. Suchą.

Pod tym adresem, po wojnie, spotykały się w każdy czwartek miesiąca, na „ żurfiksach” u Ireny Krzywickiej – synowej uczonego , znane postacie warszawskiego świata kultury i nauki. W „paryskim salonie gorszycielki” gościli Kołakowski, Słonimski, Dygat, Konwicki, Brandysowie. Ta pisarka o niekonwencjonalnych i postępowych poglądach dotyczących oświaty seksualnej, zmieniła atmosferę tego miejsca, nadając mu innego kolorytu.

Plac Narutowicza

W roku 1923 przy zbiegu ulic Filtrowej i Grójeckiej został wytyczony plac Gabriela Narutowicza. Targowisko przed kościołem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny stało się centralnym punktem dzielnicy i bardzo ważnym miejscem na mapie stolicy. Intensywna rozbudowa Starej Ochoty ma swój początek właśnie na placu, znaczącym węźle komunikacyjnym (w roku 1930 uruchomiono zajezdnię tramwajową).

Na polach i bagnach zasypanych piaskiem zużytym przez stację filtrów powstały Kolonia Staszica i Lubeckiego. Plac otrzymał swoją nazwę dla upamiętnienia prezydenta Gabriela Narutowicza, zamordowanego w 1922r.

Stojący na placu jego pomnik, odsłonięty w 2002 r., jest dwukrotnie powiększoną kopią popiersia autorstwa Edwarda Wittiga, która zdobi hol Politechniki Warszawskiej. Ponad półtorametrową kopię z brązu wykonał Alojzy Nawrat.

Najstarszym zabytkiem, który przykuwa uwagę swą architekturą i historią jest kościół świętego Jakuba - 1909-1923. Inspiracją do wybudowania pomnika - kościoła były obchody w 1904-1905 jubileuszu 50-lecia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny. 24 września 1911 roku został poświęcony kamień węgielny pod budowę według projektu Oskara Sosnowskiego.

W czasie II wojny światowej a szczególnie Powstania Warszawskiego świątynia uległa zniszczeniom, spłonął dach i wieża. Odbudowaną świątynię zdobią współczesne polichromie oraz cykl witraży- panteon chwały polskiego oręża lat II wojny światowej. Jest też granitowa tablica upamiętniająca księdza prof. Jana Salamuchę, obrońcę „Reduty Wawelskiej” podczas Powstania Warszawskiego w 1944 r.

Treść tekstu upamiętniającego postać: „...bronić ...domu ojczystego będę do ostatniego tchnienia...” Jan Salamucha Ksiądz prof. dr hab. Profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego Urodzony 10 czerwca 1903 roku w Warszawie, wybitny filozof neotomista, badacz logiki średniowiecznej, rzecznik uwspółcześniania tomizmu językiem logiki matematycznej. Uczestnik - ochotnik w wojnie polsko-sowieckiej w 1920 r. Kapelan - ochotnik w obronie Warszawy we wrześniu 1939 r., ranny w głowę, odznaczony Krzyżem Walecznych. Aresztowany w listopadzie 1939 r. Wraz z grupą 182 wykładowców Uniwersytetu Jagiellońskiego, więzień obozu koncentracyjnego w Dachau.

Zwolniony na początku 1941 r., skierowany do parafii św. Jakuba w Warszawie jako wikariusz. Zaangażowany w działania konspiracyjne jako kapelan wicedziekan dekanatu Północ Okręgu Warszawskiego AK i dziekan IV Obwodu AK Ochota. Od momentu wybuchu powstania warszawskiego jako kapelan działań przy ulicy Wawelskiej, gdzie stał się jedną z pierwszoplanowych postaci „Reduty Wawelskiej”. Po wycofaniu się powstańców został wraz z rannymi w szpitalu powstańczym. Zginął 11 sierpnia 1944 r. Śmiercią prawdziwie

męczeńską, zamordowany przez oddział SS, osłaniając własnym ciałem rannych powstańców i cywilów. „był kapelanem i badaczem naukowym, ale miał w sobie dusze bohaterską i gorące serce żołnierza.

Na placu Narutowicza napotykamy jedną z największych budowli w przedwojennej Warszawie- Akademię im. Gabriela Narutowicza. Oryginalna architektura tego gmachu w kształcie wielkiego klocka nawiązuje do sztuki polskiej XVII wieku z elementami art deco. Efektowne są geometryczne, trójkątne portale. Pawilony boczne ukończono w 1925 roku, a gmach główny w 1930 roku. Podziw i aprobatę budziły także świetnie urządzone wnętrza, funkcjonalne i niespotykane w tamtym czasie np. kuchnia na 2500 osób, mechaniczna pralnia czy pływalnia i zakład kąpielowy.

Akademię zaprojektował Kazimierz Tołłoczko a zainicjował budowę ówczesny prezydent Warszawy Antoni Jabłoński. Pawilony boczne ukończono w 1925 roku, a gmach główny w 1930 roku.

- [Share](#)
- [PDF](#)
- [Drukuj](#)